

สถานะของความยุติธรรมในลัทธิประโยชน์นิยมของมิลล์

ประเด็นแรกในทฤษฎีความยุติธรรมของมิลล์ที่เราจะคงพิจารณาก็คือ ปัญหาเรื่องสถานะของความยุติธรรม ในเมื่อมิลล์อ้างว่าความยุติธรรมมาจากความคึกเรื่องประโยชน์สุขของสังคม ก็ย่อมเท่ากับว่า เขาเห็นว่าความคึกเรื่องประโยชน์สุขของสังคม อยู่เหนือและควบคุมความคึกเรื่องความยุติธรรม ดังนั้น หากเกิดมีกรณีที่จะเกิดประโยชน์สุขสูงกว่าด้วยการละเมิดหลักการของความยุติธรรม มิลล์ก็ต้องถูกผูกมัดให้ยอมรับว่า ในกรณีเช่นนั้นการละเมิดหลักการของความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง นี้ดูเหมือนว่ามิลล์เองก็ยังคงเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่องสิ่งที่ยุติธรรม แต่ทว่า "ถูกต้อง" ความเกณฑ์ของลัทธิประโยชน์นิยม*

สำหรับมิลล์ ไม่มีสิ่งที่ยุติธรรมแต่ถูกต้องทางศีลธรรม หรือสิ่งที่ยุติธรรมที่สนับสนุนประโยชน์สุขของส่วนรวม เพราะความยุติธรรมเป็นกลุ่มย่อยของศีลธรรม และศีลธรรมเป็นกลุ่มย่อยของหนทางอำนวยประโยชน์สุข สิ่งที่ยุติธรรมต้องเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมและเป็นสิ่งที่ลดทอนประโยชน์สุขของส่วนรวมเสมอ** การที่มิลล์จะหลีกเลี่ยงจากปัญหาเรื่องความขัดกันระหว่างความยุติธรรมกับประโยชน์สุขสูงสุดของส่วนรวมในลักษณะเช่นนี้เป็นไปได้เพียงสองทางเท่านั้นนั่นคือ สิ่งที่ยุติธรรมตามความคึกของมิลล์กับสิ่งที่ยุติธรรมตามความคึกของผู้วิจารณ์ เป็นคนละสิ่งกัน หรือความคึกเรื่องประโยชน์สุขของส่วนรวมของมิลล์และของผู้วิจารณ์ต่างกัน มิลล์ไม่ได้หลีกเลี่ยงปัญหานี้ด้วยหนทางแรก (ซึ่งก็ไม่อาจเป็นทางออกที่แท้จริงได้) เพราะผู้วิจารณ์อ้างถึงความยุติธรรมตามสามัญสำนึกของเรา ในขณะที่สิ่งที่มิลล์กระทำ ก็คือการวิเคราะห์หรืออธิบายความยุติธรรมตามสามัญสำนึกของเรา ดังนั้น มิลล์ต้องหลีกเลี่ยงจากปัญหาดังกล่าวในทางที่สอง นั่นคือ มิลล์ใช้คำว่า "ประโยชน์สุข

*ดูปัญหาดังกล่าวในข้อวิจารณ์ลัทธิประโยชน์นิยมหน้า 7-8

**ดูในเชิงอรรถหน้า 14

ของสังคม" หรือ "ประโยชน์สุขของส่วนรวม" ต่างจากที่ผู้วิจารณ์เข้าใจว่านักปรัชญา
ประโยชน์นิยมส่วนใหญ่ใช้*

เราอาจพิจารณาปัญหาคังกล่าวนั้นในอีกทางหนึ่งได้ว่า ปัญหาระหว่างความยุติ-
ธรรมและประโยชน์สุขสูงสุดจะไม่มี ถ้าทั้งสองอย่างนี้ตรงกัน นั่นคือ อะไรที่ยุติธรรมก็จะ
เป็นสิ่งที่ก่อประโยชน์สุขสูงสุดเสมอ นี่เป็นไปได้ง่าย ๆ ถ้าการใช้คำว่า "ยุติธรรม" ของ
เรายกอยู่กับสิ่งที่ก่อประโยชน์สุขสูงสุด หรือถ้าเราจะไม่เรียกการละเมิดหลักการของความ
ยุติธรรมว่า "อยุติธรรม" ถ้าเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่สูงกว่า มิลล์เห็นว่า ในความเป็น
จริงแล้วเราทำทั้งสองอย่างที่ว่านี้ การที่มิลล์ยืนยันว่า นี่คือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตัดสิน
เรื่องความยุติธรรมของเรา ย่อมขัดแย้งโดยตรงกับข้อยืนยันของผู้วิจารณ์ นี่แสดงว่า มิลล์
จะต้องใช้ "ประโยชน์สุขของสังคม" ในลักษณะที่ต่างจากที่ผู้วิจารณ์เข้าใจ นั่นคือ จะต้อง
หมายแฝงข้อจำกัดอะไรบางประการ เกี่ยวกับการนับค่านวณประโยชน์สุขสูงสุด ที่จะทำให้
ประโยชน์สุขสูงสุดที่ได้ไม่ขัดแย้งกับความยุติธรรม**

ดังนั้น ในตอนนี้ขอให้เราพิจารณาการอภิปรายของมิลล์ ในเรื่องสถานะของ
ความยุติธรรมและความสัมพันธ์กับหลักประโยชน์นิยมในรายละเอียด เพื่อที่จะดูว่ามิลล์มี
ความคิดเกี่ยวกับประโยชน์สุขของสังคม และการคำนวณประโยชน์สุขสูงสุด ในลักษณะเช่นไร

สิ่งแรกที่มิลล์ชี้ออกมาก็คือ ความยุติธรรมไม่ใช่สิ่งสมบูรณ์สุดสิ้นในตนเอง
สามารถตัดสินชี้ขาดได้อย่างแน่นอนตายตัวเช่นที่เรามักจะเข้าใจ ดังนั้นจึงไม่จริงว่ามี
สถานะเหนือความคิดเรื่องประโยชน์สุขที่กล่าวหากันว่าคลุมเคลือไม่แน่นอน อีกทั้งเรื่อง

*คามสามัญสำนักของเราไม่มีสิ่งที่ยุติธรรมที่น่าสรรเสริญ และมิลล์อ้างว่า ไม่มี
สิ่งเช่นนั้นในลัทธิประโยชน์นิยม ดังนั้น หากผู้วิจารณ์คิดว่ามีสิ่งคังกล่าวในลัทธิประโยชน์นิยม
สำหรับมิลล์ นั้นแสดงว่าผู้วิจารณ์เข้าใจลัทธิประโยชน์นิยมผิด

**สิ่งที่มิลล์ทำในบทที่ 5 ของ "Utilitarianism" ไม่ใช่การปรับลัทธิประ-
โยชน์นิยมไม่ให้มีความยุติธรรมที่น่าสรรเสริญ เพราะตลอดเวลา มิลล์มีความคิดเกี่ยวกับ
ประโยชน์สุขของสังคมในลักษณะบางประการ แต่สิ่งที่เขากระทำก็คือการยืนยันว่า ที่คาม
สามัญสำนักของเราไม่มีสิ่งที่ยุติธรรมที่น่าสรรเสริญนั้นก็เพราะ สามัญสำนักทางศีลธรรม
ของเราเกินความความคิดเรื่องประโยชน์สุขสูงสุด

ของความยุติธรรมก็ไม่ใช่เรื่องของหลักการหนึ่งเดียวสำหรับตัดสินทุกสิ่ง ในหลายกรณี การตัดสินว่าอะไร เป็นสิ่งที่ยุติธรรมหรืออยุติธรรม สามารถมีความเห็นแตกต่างกันไปได้หลายทางแล้วแต่เหตุผลที่นำมาใช้อ้าง และแต่ละฝ่ายที่เห็นขัดแย้งกันอยู่ ก็อาจสามารถอ้างลงไปถึงหลักการของความยุติธรรมที่แตกต่างกันออกไป แต่ต่างก็เป็นหลักการที่สังคมยอมรับอยู่ได้ ดังนั้นความยุติธรรมก็ยังต้องการมาตรฐานอื่นภายนอกมาตัดสินชี้ขาดสำหรับกรณีที่มีการตัดสินขัดแย้งกันเอง สำหรับมิลล์ มาตรฐานนั้นก็คือหลักการที่เป็นพื้นฐานรองรับความยุติธรรมอันได้แก่หลักประโยชน์นิยม

แม้ว่าอาจมีกรณีที่หลักการต่าง ๆ ของความยุติธรรมขัดแย้งกันเอง และต้องการหลักการอื่นที่พื้นฐานกว่ามาตัดสิน แต่สำหรับมิลล์ ก็ไม่จริงว่าความยุติธรรมจะเป็นรองและควรจะมาพิจารณาภายหลังความคึกทางนโยบายการเมือง ดังที่มิลล์กล่าวว่า "หรือว่ามนุษยชาติอยู่ภายใต้ความหลงผิด ในการที่คิดว่า ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์กว่านโยบาย และที่คิดว่า อย่างหลังควรได้รับการรับฟังเพียงเมื่อสิ่งแรกได้รับการตอบสนองเรียบร้อยแล้ว นี่ย่อมเป็นไปได้" (4 : 73)

มีบางสิ่งที่น่าสนใจ ในการที่มิลล์นำมาโน้ตค้นเรื่อง "นโยบาย" ขึ้นมาเทียบเคียงกับความยุติธรรม เพราะน่าจะสงสัยว่า สถานะของหลักการเชิงนโยบายในจริยศาสตร์ของมิลล์เป็นอย่างไร แน่่อนว่าหลักการดังกล่าวต้องอยู่นอกขอบเขตของศีลธรรม เพราะหลักการเชิงนโยบาย เช่น หลัก "ผลรวมของความสุขที่สูงที่สุด" หรือหลัก "ประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่" เป็นหลักการที่ไม่มีพันธะผูกมัดให้เราต้องปฏิบัติตาม หรือรู้สึกผิดเมื่อฝ่าฝืน แต่หลักการดังกล่าวยังคงต้องอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เป็นหนทางอำนวยความสะดวก เพราะเป้าหมายของมันก็คือประโยชน์สุขของสังคม* สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ตามที่เราเข้าใจกันอยู่นั้น เรื่องของนโยบายเป็นเรื่องที่เรายินยอมให้มีการใช้อ่านาจบังคับ ลกทอนประโยชน์สุขของบางคนเพื่อประโยชน์สุขที่เพิ่มขึ้นยิ่งกว่าของคนอื่น ๆ น่าสงสัยว่า มิลล์จะยอมให้หลักการที่แผงการกระทำเช่นนี้ เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติได้ในขอบเขตส่วนไหนของผลประโยชน์ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เราก็อาจจะพอกกล่าวถึงสถานะของมันตามสามัญสำนึกของเราได้ว่า หลักการอย่างเช่น "ผลรวมของความสุขที่สูงที่สุด" หรือ "ประโยชน์-

*ดูเรื่องการแบ่งประเภทของการกระทำในจริยศาสตร์ของมิลล์ ในหน้า 14-15

สุขของคนส่วนใหญ่" เป็นส่วนหนึ่งของหลักนำทางที่ "... ซึ่งให้เห็นแบบแผนที่ดีที่สุดในการจัดการบางส่วนของเรื่องราวของมนุษย์" (4 : 74) ในขอบเขตที่ไม่ละเมิดศีลธรรม

แต่ความยุติธรรมไม่ใช่หลักการอย่างชนิดที่ "เพียงแต่ชี้ให้เห็นแบบแผนที่ดีที่สุดในการจัดการบางส่วนของเรื่องราวของมนุษย์" เพราะว่า สำหรับมิลล์ ความยุติธรรมเป็นชื่อเรียกกลุ่มของหลักศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอันสำคัญยิ่งต่อความผาสุกของมนุษย์ และดังนั้น มีพันธะผูกมัดที่เข้มงวดสมบูรณ์ยิ่งกว่ากฎสำหรับนำทางชีวิตอื่นใด" (4 : 73) ความยุติธรรมปกป้องการล่วงละเมิดทำร้ายกันในหมู่มนุษย์ โดยห้ามบุคคลล่วงละเมิดผลประโยชน์อันสำคัญยิ่งและเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของบุคคลอื่น ทั้งนี้ หลักการของความยุติธรรมจึงยอมให้ละเมิดได้ แต่เพียงในกรณียกเว้นซึ่งมีเหตุผลอื่นที่เหนือกว่าเท่านั้น นั่นคือ เมื่อมีพันธะทางศีลธรรมอื่นที่เหนือกว่า* ทั้งนี้ มิลล์ยกตัวอย่างว่า "... ในอันที่จะรักษาชีวิต ไม่เพียงแต่เราจะไ้รับอนุญาตให้ขโมย หรือยักฉวยเอาโดยกำลัง ในสิ่งอันจำเป็น เช่นอาหารและยา หรือรักษาและบังคับให้ผู้ที่มีความสามารถเยียวยาให้ทำการรักษา แต่เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องกระทำเช่นนั้น" (4 : 79)

ทรัพย์สิน แรงกายและความสามารถ ตลอดจนอิสรภาพของบุคคล เป็นสิ่งที่สังคมตัดสินว่าเป็นสิทธิของบุคคล การละเมิดผลประโยชน์ดังกล่าวยอมเป็นสิ่งที่ยุติธรรมตามการวิเคราะห์ของมิลล์ แต่สำหรับมิลล์ การลทอนประโยชน์สูงสุดในสิ่งดังกล่าวของบางคนเพื่อประโยชน์ที่สูงกว่า คือการมีชีวิตรอดของคนอื่น เป็นสิ่งที่ถูกต้องทางศีลธรรมยิ่งกว่า มิลล์อ้างว่า ในกรณีเช่นนี้เราจะไม่เรียกว่า นี่เป็นความอยุติธรรมที่ถูกต้องหรือนำสรรเสริญ แต่เราจะถือว่า สิ่งที่ยุติธรรมในกรณีทั่วไปจะเป็นสิ่งที่ยุติธรรมในกรณีนี้ ทั้งนี้ การกระทำที่อาจจะอยุติธรรมในกรณีทั่วไป ไม่ใช่สิ่งที่ยุติธรรมในกรณีนี้**

*ดังนั้นในตอนนี้ เราต้องแก่นิยามของความยุติธรรมที่เสนอไว้ในบทที่แล้ว เป็นว่า ความอยุติธรรมก็คือ การละเมิดสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล โดยปราศจากพันธะทางศีลธรรมอื่นที่เหนือกว่า

**สิ่งที่มิลล์หมายถึงก็คือ การตัดสินของเราเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องทางศีลธรรมกับสิ่งที่ยุติธรรมจะไม่ขัดแย้งกันเอง นั่นคือ เมื่อสิ่งหนึ่งหนึ่งมีน้ำหนักของพันธะผูกมัดเหนือกว่าอีกสิ่งหนึ่งจะหลีกเลี่ยงให้

การที่ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความยุติธรรมยอมตามความคึก เรื่องประโยชน์สูงสุดตามตัวอย่างของมิลล์นี้ สามารถอธิบายได้ในอีกทางหนึ่งว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามเกณฑ์ประโยชน์สุข เพราะการกระทำนั้นก่อประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมสูงกว่าการละเว้นการกระทำ แม้จะเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคล แต่ก็เป็นไปเพื่อปกป้องสิทธิที่มีค่าสูงกว่าของบุคคลอื่น นั่นคือ "สิทธิในความปลอดภัยของชีวิต" และนี่เท่ากับเป็นการแสดงว่า แท้ที่จริงแล้ว สามัญสำนึกทางศีลธรรมของเราก็ตอบรับการสูญเสียในบางคน เพื่อแลกกับผลได้ที่สูงกว่าในคนอื่น เช่นเดียวกับที่เป็นอยู่ในเรื่องของนโยบาย

แต่การอ้างถึงสิทธิที่เหนือกว่าในกรณีดังกล่าวมีปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ของมิลล์บางประการ เพราะมิลล์จำกัดการมีสิทธิไว้เฉพาะกับกรณีที่เป็นเรื่องของความยุติธรรม การอ้างดังกล่าวเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้อ้างถึงการมีสิทธิได้แม้ในกรณีที่ไม่ใช่กรณีของความยุติธรรม เพราะโดยปกติ หน้าที่ที่เราจะต้องช่วยเหลือชีวิตของผู้อื่นไม่ใช่หน้าที่ที่อยู่ในคุณธรรมของความยุติธรรม หรือไม่ใช่กรณีที่บุคคลมีอำนาจหรือข้ออ้างที่พอเพียง ที่จะเรียกร้องบังคับเอาการกระทำบางอย่างจากเรา (ในที่นี้คือการให้ความช่วยเหลือ) ในฐานะที่เป็นการเคารพสิทธิของเขา แต่ปัญหาคือ มิลล์อ้างว่าการมีสิทธิควบคุมมากับการมีพันธะผูกมัด ตรงกับการที่เราอยู่ภายใต้พันธะผูกมัดที่สมบูรณ์ ในกรณีนี้ (เช่นเดียวกับกรณีที่ชีวิตของบุคคลกำลังตกอยู่ในอันตรายทั้งหลาย) ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์อยู่ภายใต้พันธะที่สมบูรณ์เข้มงวดอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยเหลือ เพราะการไม่ช่วยเหลือจะถูกสังคมและมโนธรรมทักสินประณามทันทีว่า "ผิด" และควรจะถูกลงโทษ ดังนั้น ตามเกณฑ์ดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่ชีวิตกำลังตกอยู่ในอันตรายมี "สิทธิในความปลอดภัยในชีวิต" และนี่สอดคล้องกับที่มิลล์วิเคราะห์สิทธิไว้ในอีกที่หนึ่งว่า ผลประโยชน์ที่เป็นสิทธิของบุคคลก็คือผลประโยชน์ที่สังคมเห็นว่ามีเหตุผลพอเพียงที่จะจำกัดการ "ประกัน" ให้แก่บุคคล กรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่กล่าวได้ว่า สังคมจำกัดการที่จะประกันผลประโยชน์ดังกล่าวให้แก่เขา เพราะจะลงโทษ ไม่เพียงแต่กับผู้ที่ทำร้ายผลประโยชน์นั้น แต่กับผู้ที่ไม่ให้ความช่วยเหลือปกป้องอันตรายที่จะเกิดแก่ผลประโยชน์นั้นด้วย**

* ดูเรื่อง เกณฑ์แบ่งแยกระหว่างความยุติธรรมกับศีลธรรมส่วนอื่น หน้า 15-16

** นี่เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ของมิลล์ไม่สอดคล้องกันภายใน และต้องได้รับการแก้ไข

แต่ทว่ามิลล์จะตอบกรณีของแมคคอลลอสก็อย่างไร เพราะแมคคอลลอสก็อ้างว่า สามัญสำนึกทางศีลธรรมของเรายังคงยืนยันว่า การฆ่าคนที่บริสุทธิ์เพื่อรักษาชีวิตของคนส่วนใหญ่เป็นการกระทำที่อสุจริตและผิดศีลธรรม ทั้งที่การสูญเสียกังวลของบุคคลหนึ่งชกเขยด้วยผลรวมที่สูงกว่าของประโยชน์สุขของส่วนรวม ในเมื่อมิลล์อ้างว่า สามัญสำนึกทางศีลธรรมของเรานำทางด้วยความคิดเรื่องประโยชน์สุขของสังคม ทำไมในกรณีนี้การตัดสินใจเกี่ยวกับความอสุจริตของเรายังไม่คล้อยตามประโยชน์สุขสูงสุด

ทางตรงที่สุดที่มิลล์จะตอบได้ก็คือ การละเมิดพันธะของความอสุจริตในกรณีนี้ปราศจากพันธะทางศีลธรรมอื่นที่เหนือกว่า แต่การตอบเช่นนี้ไม่เพียงพอและชวนให้เข้าใจผิด เพราะจะทำให้ดูเหมือนว่า สำหรับมิลล์ เรื่องของพันธะทางศีลธรรมไม่ได้ขึ้นกับความคิดเรื่องประโยชน์สุขสูงสุด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น มิลล์ยังคงต้องอธิบายกรณีนี้ด้วยความคิดเรื่องประโยชน์สุขของสังคม และเขามีทางเลือกที่จะตอบเพียงสองทางเท่านั้นคือ ยืนยันว่าปริมาณประโยชน์สุขที่เสียไปสูงกว่าประโยชน์สุขที่ได้ชกเขย แต่นี้เท่ากับว่าการเสียชีวิตของคนหนึ่ง มีค่าต่อประโยชน์สุขของส่วนรวมสูงกว่าการมีชีวิตรอคอยอยู่ของคนจำนวนมากว่า นี่ยิ่งทำให้เรื่องยุ่งยากสับสนหนักขึ้นไปอีก

อีกทางหนึ่งก็คืออ้างว่า ในขอบเขตหนึ่งแล้ว ประโยชน์สุขของสังคมไม่อาจนับคำนวณหักลบชกเขยกันด้วยผลรวมง่าย ๆ เช่นนี้ ดังนั้นในกรณีนี้ แท้ที่จริงแล้วไม่อาจนับว่ามีชกเขยอะไร การอ้างเช่นนี้ยังคงสามารถรักษาการชกเขย(ที่สามัญสำนึกของเรายอมรับได้) ความตัวอย่างของมิลล์ไว้ได้ เพราะการชกเขยกังวล เป็นการชกเขยด้วยผลประโยชน์ที่มี "คุณค่า" เหนือกว่า มิใช่ด้วยปริมาณผลรวมของประโยชน์สุขที่สูงกว่า ทางที่สองนี้น่าจะเป็นทางที่เหมาะสมกว่าสำหรับมิลล์ เพราะต้องการแค่เพียงอ้างว่า มิลล์ใช้ "ประโยชน์สุขของสังคม" ในลักษณะที่หมายแฝงข้อจำกัดที่ซับซ้อนบางประการ

ความแตกต่างระหว่างตัวอย่างของมิลล์กับของแมคคอลลอสก็คือ ตัวอย่างของมิลล์เป็นการชกเขยการสูญเสียผลประโยชน์ชนิดหนึ่งของบุคคล ด้วยผลประโยชน์ชนิดอื่นของบุคคลอื่น โดยที่ในฐานะหนทางไปสู่ความสุขแล้ว ผลประโยชน์ที่ต้องการรักษาไว้ เป็นสิ่งที่มีค่ากับค่าความสำคัญที่เหนือกว่าผลประโยชน์ที่ต้องยอมเสียไป เป็นที่ยอมรับกันว่า ในกรณีทั่วไปความสำคัญของความปลอดภัยในชีวิต ย่อมต้องมาก่อนเสรีภาพที่จะกระทำตามใจของ

ตนเองเพียงชั่วขณะ หรือทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่หรือหาได้ในขณะหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ในกรณีที่เป็น บุคคลจึงยอมเสียสิ่งหนึ่งเพื่อรักษาสิ่งแรก นอกเสียแต่ว่า บุคคลจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้เขาเชื่อว่า การรักษาสิ่งแรกไว้ก่อนก็ไม่อาจเป็นทางให้เขาสามารถมีความสุขในอนาคตได้ แต่ในกรณีของแมคคอลลอสกี การชกเชยที่พอจะกระทำได้ เป็นเพียงแต่การชกเชยผลประโยชน์ชนิดหนึ่ง ด้วยผลประโยชน์ชนิดเดียวกันที่อาจจะนับเรียกว่า ในปริมาณผลรวมที่เหนือกว่า*

จากการพิจารณาเปรียบเทียบกรณีของมิลล์และของแมคคอลลอสกีดังกล่าว เราสามารถกล่าวได้หรือไม่ว่า สำหรับมิลล์ ในขอบเขตของผลประโยชน์ที่ปกป้องภายใต้ความคิดเรื่องสิทธิ (ซึ่งนั้นอยู่ภายใต้พันธะของความยุติธรรม) การพิจารณาชกเชยเป็นเรื่องของลำดับค่าความสำคัญก่อนหลังของผลประโยชน์ และ เรื่องของปริมาณผลรวมเป็นสิ่งที่อยู่นอกเรื่องโดยสิ้นเชิง

อีกกรณีหนึ่ง ที่มีผลยกขึ้นอ้างว่า การตัดสินเกี่ยวกับความยุติธรรมคล้ายตามประโยชน์สูงสุดของสังคม ก็คือ เรื่องของความเท่าเทียมกันทางสังคม เขาอ้างว่าความเท่าเทียมกันทางสังคม "คือมาตรฐานที่มีความเป็นนามธรรมสูงสุด ของความยุติธรรมทางสังคม และการแบ่งสรร ที่สถาบันทั้งหมดและความพยายามของพลเมืองผู้ที่มีคุณธรรมทั้งหลาย ควรจะมุ่งไปในทิศทางที่สูงสุดที่เป็นไปได้" (4 : 77) แม้ว่ามิลล์จะเห็นว่า หลักการนี้อาจอ้างอิงออกมาได้จากหลักของความยุติธรรมอื่นที่พื้นฐานกว่า (ไค้แก่ หลักของการตอบแทนอย่างเหมาะสม) แต่เขาก็อ้างด้วยว่า หลักการของความเท่าเทียมกันทางสังคมนี้เป็นสิ่งที่สามารถ "... ออกมาโดยตรงจากหลักการแรกของศีลธรรม ..." (4 : 77) นั่นคือ เป็นสิ่งที่มือผู้แล้วในตัวของหลักเหตุผลเอง

ถ้าข้ออ้างดังกล่าวของมิลล์เป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ก็ไม่ยากที่จะแสดงให้เห็นว่า การโจมตีสิทธิประโยชน์นิยมด้วยปัญหาเรื่องความยุติธรรมวางอยู่บนความเข้าใจผิด แต่เราจะผ่านข้ออ้างนี้ของมิลล์ไปก่อน และอาจจะกลับมาดูอีกครั้งในตอนหลัง ในตอนนี้ เราจะรับสถานะของความเท่าเทียมกันทางสังคมเพียงในฐานะของหลักการขั้น-

*การที่สามัญสำนึกทางศีลธรรมของเราตัดสินว่านี่เป็นสิ่งที่อยู่ยุติธรรม จะได้รับการพิจารณาในบทความต่อไป

รองที่ทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ที่ชอบธรรมบางอย่างของบุคคล ตามการวิเคราะห์ที่นำมา ก่อนของมิลล์

สำหรับมิลล์ ในการปฏิบัติค้ำประกันของสังคม ความยุติธรรมเรียกร้องให้สังคม ยึดหลักการของความเท่าเทียมกันไว้ก่อนเป็นสิ่งแรก นอกเสียแต่ว่ามี "... เงื่อนไขอันไม่ อาจหลีกเลี่ยงในชีวิตมนุษย์ และในค้ำประกันของส่วนรวมซึ่งรวมเอาผลประโยชน์ของ ทุกคนเข้าไว้ นั่น จำกัดหลักการดังกล่าว และข้อจำกัดดังกล่าวควรได้รับการตีความอย่าง เข้มงวด" (4 : 78) นั่นก็คือ มิลล์เห็นว่า แม้เรามีพันธะที่จะต้องจัดสถาบันและมาคร - การต่าง ๆ ทางสังคม โดยยึดหลักของความเท่าเทียมกันไว้ก่อนเป็นสิ่งแรก แต่ถ้าหากว่า ประโยชน์สุขของสังคมสามารถขยายให้สูงขึ้นไปกว่านี้ ค้ำประกันยินยอมให้มีความไม่เท่าเทียม กัน มิลล์อ้างว่า เราก็คงยอมรับและไม่เรียกความไม่เท่าเทียมกันนี้ว่ายุติธรรม แค่นั้นที่ เงื่อนไขที่จำกัดบังคับให้ต้องมีความไม่เท่าเทียมกันเพื่อขยายประโยชน์สุขของสังคมดังกล่าว ผ่อนคลายลง หรือเมื่อสังคมสามารถได้รับประโยชน์สุขยิ่งขึ้นไปกว่าเดิมนั้น ค้ำประกันกระจาย อย่างเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น เราก็คงตัดสินมาตรการเดิมที่ก่อความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าว ว่าเป็นสิ่งที่ยุติธรรม*

ประวัติโดยตลอดของพัฒนาการทางสังคม ก็คือการเปลี่ยนจากธรรมเนียมหรือสถาบัน แบบหนึ่งมาสู่อีกแบบหนึ่ง จากสิ่งที่เข้าใจกันว่าเป็นความจำเป็นอย่างแรกสำหรับความ มีอยู่ของสังคม มาสู่การถูกครหาหน้าโดยทั่วไปว่ายุติธรรมและเป็นทรราชย์ ดังที่เป็น มาแล้วกับการแบ่งแยกระหว่างทาสและอิสระชน ขุนนางและไพร่ ผู้ดีและสามัญชน และที่จะเป็นต่อไป หรือในบางส่วนเป็นไปเรียบร้อยแล้ว กับอภิชนาธิปไตยของสปีว วรรณะและเพศ (4 : 78-9)

การอ้างว่าความไม่เท่าเทียมกันก็อาจเป็นสิ่งที่ยุติธรรมได้ หากเป็นเงื่อนไข ที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มประโยชน์สุขของสังคม ซึ่งให้เห็นว่า ประโยชน์สุขของสังคมในกรณีนี้ ต้องนับคำนวณภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ประโยชน์สุขส่วนเพิ่มต้องไม่ได้มาจากการหักลบ ชดเชย

* สำหรับมิลล์ นี่คือนิยามหนึ่งข้อที่ตัดสินของเราเกี่ยวกับความยุติธรรม ยอมตาม ความคิดเรื่องประโยชน์สุขสูงสุดของสังคม มิลล์อ้างว่า เราจะไม่เรียกสิ่งที่ละเมิดหลักการ ของความเท่าเทียมกันว่า "ยุติธรรม" หากสิ่งนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่สูงขึ้นยิ่งกว่า ของสังคม แต่จะเรียกเช่นนั้นทันทีที่สิ่งนั้นไม่อาจก่อประโยชน์สุขสูงสุดให้แก่สังคมอีกต่อไป

การสูญเสียของบางคนด้วยผลได้ที่รวมแล้วสูงกว่าของคนอื่น นั่นคือ หากมีเพียงบางคนได้เพิ่มขึ้น การได้เพิ่มขึ้นของคนเหล่านั้นจะต้องไม่ได้มาจากการที่บางคนต้องได้ลดลง แม้ว่าปริมาณที่เพิ่มขึ้นของคนที่ได้เพิ่ม จะมากกว่าปริมาณที่ลดลงของคนที่ได้ลดก็ตาม เพราะมีะนั้นแล้ว เราก็จะตัดสินว่า การเพิ่มประโยชน์สุขของสังคมด้วยวิธีการ เช่นนี้ เป็นสิ่งที่ยุติธรรม จากการที่บางคนต้องได้ลดลงกว่าเกณฑ์รวมเดิม*

สำหรับข้ออ้างของมิลล์ที่ว่า สถาบันหรือธรรมเนียมหนึ่งเคยเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับในฐานะของสิ่งที่จำเป็นสำหรับความมั่งคั่งของสังคม แม้ว่าจะนำไปสู่การปฏิบัติของแต่ละคนอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้น ก็อาจวิเคราะห์ได้ในลักษณะเดียวกันว่า นี่จะจริงก็ต่อเมื่อทุกคนเห็นว่าเขาได้รับเพิ่มขึ้นจากความมั่งคั่งของสังคม และ (ถึงนั้น) จากความมั่งคั่งของมาตรการทางสังคมนั้นยิ่งกว่าเมื่อปราศจากมัน เพราะมีะนั้นแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลอะไรให้เขาต้องยอมรับมาตรการนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ได้รับการปฏิบัติอย่างค้ำกว่า หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า สถาบันหรือมาตรการทางสังคมนั้นจะเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับได้ก็ต่อเมื่อ มันมุ่งที่จะขยายประโยชน์สุขของสังคมโดยรวมเอาประโยชน์สุขของบุคคลที่อยู่ในระดับชั้นทางสังคมที่ต่ำกว่าไว้ด้วย หรือผลประโยชน์พิเศษที่มาตรการดังกล่าวมอบให้แก่บางคนอย่างจำกัดเฉพาะนั้น มีฐานะเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับงานนั้น (ซึ่งอาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า มันเป็นผลประโยชน์ที่สังคมตัดสินว่า เป็นสิ่งตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับผู้รับผิดชอบต่อประโยชน์สุขของส่วนรวมยิ่งกว่าผู้อื่น) โดยนัยนี้ แม้แต่ระบอบเผด็จการก็อาจเป็นระบอบที่ถูกต้องได้ ดังที่มีลอ้างไว้ใน "On Liberty" ว่า

ระบอบเผด็จการก็อาจเป็นรูปแบบการปกครองที่ชอบธรรมได้ หากใช้กับพวกป่าเถื่อน โดยที่ไปเพื่อความจำเป็นอยู่ที่ค้ำของพวกนั้นเอง และเมื่อเครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบยืนยันความเหมาะสม ด้วยความสอดคล้องระหว่างผลที่มันก่อให้เกิดกับเป้าหมาย (4 : 96)

แน่นอนว่าคามข้อความที่ยกมา สำหรับมิลล์ สังคมแบบนาย-ทาสก็อาจเป็นสังคมที่ถูกต้องและไม่ยุติธรรมได้ แม้ว่าจะมีความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และมีกาให้ผล-

*หมายความว่า ถ้า ก เป็นมาตรการทางสังคมที่กระจายให้แก่แต่ละคนอย่างเท่าเทียมกันที่สูงที่สุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์หนึ่ง ข เป็นมาตรการที่กระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันแต่ให้ผลรวมที่สูงกว่า ก ข จะเป็นสิ่งที่ยุติธรรมก็ต่อเมื่อไม่ทำให้ใครต้องได้ลดลงกว่าที่เขาจะได้จาก ก

ประโยชน์พิเศษแก่กลุ่มที่เหนือกว่า แต่ความถูกต้องนั้นก็ไม่ได้มาจากเงื่อนไขที่ว่า ระบบดังกล่าวก่อผลรวมของความสุขสูงสุด หรือผลได้ของนายทาสมีค่าทางปริมาณเหนือกว่าผลประโยชน์ที่สูญเสียไปของทาส (ถึงที่รอลส์กล่าวทาสหิทธิประโยชน์นิยม) แต่มาจากการที่แม้แต่ทาสเองก็เห็นว่า เขาได้รับประโยชน์สุขเพิ่มขึ้นกว่าเมื่อปราศจากมัน หรือระบบเช่นนั้นเป็นทางเคียวที่จะขยายประโยชน์สุขของทุกคนให้สูงขึ้นยิ่งกว่าระบบอื่นที่เลือกแทนได้

ที่จริงแล้ว ที่รอลส์ยกเรื่องความเป็นไปได้ที่ระบบทาสอาจเป็นสิ่งที่ถูกต้องภายใต้เกณฑ์ของลัทธิประโยชน์นิยมขึ้นมาโจมตีนั้น ข้อกล่าวหาที่แท้จริงของเขาอยู่ที่ว่า ลัทธิประโยชน์นิยมยอมให้มีการสูญเสียผลประโยชน์ทุกอย่างของบางคน แม้แต่ผลประโยชน์ที่มีค่าสูงยิ่งเป็นอันดับแรกสำหรับมนุษย์แต่ละคน เช่น เสรีภาพและความปลอดภัยจากการถูกบังคับทางกาย (สิ่งที่อยู่ในความเข้าใจของเราเกี่ยวกับระบบทาส) หากการสูญเสียดังกล่าวสามารถชดเชยได้ด้วยปริมาณผลรวมที่เหนือกว่าของผลประโยชน์ที่มีค่าเพียงในอันดับรอง และปราศจากความจำเป็นของคนอื่น เช่น ความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต ซึ่งเขาเห็นว่านี่เป็นสิ่งที่อยู่ยงนิรันดร์* แต่ที่ดูเหมือนว่าจะไม่จริงในลัทธิประโยชน์นิยมของมิลล์ เพราะตามการวิเคราะห์ที่เสนอมานี้ มิลล์ไม่ได้ใช้ "ประโยชน์สุขของสังคม" ในทางที่ยินยอมให้นับคำนวณประโยชน์สุขสูงสุดในลักษณะเช่นนั้น

อาจจะกล่าวซ้ำให้เห็นอีกครั้งหนึ่งได้ว่า สำหรับมิลล์ ในแง่ของการกระทำ ถ้าเราก็คิดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่ยงนิรันดร์ เราจะต้องอยู่ในสังคมที่ดีที่ว่า เสรีภาพและความปลอดภัยจากการถูกบังคับทางกาย เป็นสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล จะละเมิดได้ก็แต่ในกรณียกเว้นที่มีพันธะทางศีลธรรมอื่นที่เหนือกว่า ซึ่งไม่ใช่การชดเชยด้วยปริมาณผลรวมที่เหนือกว่าของผลประโยชน์อื่น และในแง่ของการกระจายก็เช่นกัน หากเราก็คิดคิดว่า มาตรการหรือสถาบันทางสังคมหนึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ยงนิรันดร์ มาตรการดังกล่าวจะต้องละเมิดหลักของความเท่าเทียมกัน โดยไม่ก่อประโยชน์สุขให้แก่สังคมยิ่งกว่ามาตรการที่ยึดหลักของความเท่าเทียมกัน ซึ่งเท่ากับว่า มาตรการดังกล่าวนั้นละเมิดสิทธิอันชอบธรรมบางประการของบางบุคคล ที่เขาควรจะได้รับการประกันให้หากยึดหลักความเท่าเทียมกัน

* เห็นได้ชัดว่า ข้อโจมตีของรอลส์อาศัยความคิดเรื่องลำดับความสำคัญก่อนหลังของผลประโยชน์

นี่หมายความว่า สำหรับมิลล์ ในขอบเขตของผลประโยชน์ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ในฐานะสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล เรื่องปริมาณผลรวมที่เหนือกว่าเป็นสิ่งที่อยู่นอกเรื่องโดยสิ้นเชิง การพิจารณาขเคที่ยอมรับได้เป็นเรื่องของลำดับความสำคัญก่อนหลังของผลประโยชน์ เรื่องของการคำนวณปริมาณผลได้ผลเสียหรือผลรวมสูงสุด เป็นสิ่งที่เหมาะสมก็ต่อเมื่ออยู่นอกขอบเขตผลประโยชน์ที่เป็นสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล

การพิจารณาที่ผ่านมาี้แสดงให้เห็นว่า อย่างน้อยที่สุด ในขอบเขตของผลประโยชน์ของสังคมที่เป็นเรื่องของ "สิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล" มิลล์จะท้วงไม่ได้อใช้ "ประโยชน์สูงสุดของสังคม" ในทางที่หมายถึงผลรวมของความสุขที่สูงที่สุด และจะใช้ในความหมายเช่นนั้นได้เฉพาะในขอบเขตของผลประโยชน์ของสังคม ที่ความคิดในเชิงนโยบายเป็นสิ่งที่สามารถใช้ได้เหมาะสมเท่านั้น ปัญหาก็คือ โคนันนี้ มิลล์จะต้องสามารถแสดงให้เห็นได้ว่า มีความแตกต่างในสาระสำคัญระหว่างผลประโยชน์ของสังคมทั้งสอง และผลประโยชน์ของสังคมที่เป็นเรื่องของสิทธิทางศีลธรรมของปัจเจกบุคคล มีสถานะที่เหนือกว่า และต้องมาก่อนผลประโยชน์ของสังคมที่อนุญาตให้จัดการโดยความคิดในเชิงนโยบายเสมอ นั่นคือ มิลล์จะต้องสามารถแสดงให้เห็นได้ว่า ผลประโยชน์ของสังคมอย่างแรก มีค่าสูงกว่าประโยชน์สูงสุดของสังคมกว่าผลประโยชน์ของสังคมอย่างหลังเสมอ เพราะด้วยเหตุนี้เท่านั้นที่เราจะเห็นว่า ความคิดเชิงนโยบายไม่ควรจะละเมิดศีลธรรม และหากปล่อยให้ละเมิดก็จะเกิดสิ่งที่เราคัดค้านว่า "อญุทธิธรรม"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย